

METODIKA PRO SPOLUPRÁCI ORGÁNŮ VEŘEJNÉ SPRÁVY

PŘI REALIZACI SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020
Martina Dušová Šnejdřlová

Metodika vznikla v rámci projektu „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003539, který je realizován v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

Obsah

1. ÚVOD	4
2. SOCIÁLNÍ BYDLENÍ	5
Cílové skupiny sociálního bydlení	6
Sociální práce v sociálním bydlení	7
Problémy, kterým čelí sociální pracovníci při realizaci sociálního bydlení	10
3. AKTÉŘI SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ	11
Veřejná správa	11
Obec	12
Samostatná působnost obcí	12
Přenesená působnost obcí	13
Sociální práce na obcích	14
Úřad práce ČR	15
Další relevantní aktéři	16
Sociální služby, nestátní neziskové organizace	16
Školská zařízení	16
Zdravotnická zařízení	17
Majitelé nemovitostí, bytová družstva, SVJ	17
4. SPOLUPRÁCE ORGÁNŮ VEŘEJNÉ SPRÁVY A DALŠÍCH KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ	18
Při prevenci ztráty bydlení a depistáži	18
V působnosti obecního úřadu	18
S dalšími aktéry	19
Při poskytování sociálního bydlení	20
Spolupráce s Úřadem práce ČR	20
Možnosti spolupráce dalších aktérů	21
Ochrana osobních údajů a sdílení informací	23
5. NÁSTROJE PODPORY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ	26
Nástroje obcí v přenesené působnosti	26
Nástroje obcí v samostatné působnosti	27
Podpora bytové politiky zaměřené na sociální bydlení	28
Podpora sociální práce	30
Závěr	32
Příloha č. 1 Možnosti využití dalších dotačních titulů ze státního rozpočtu	32
▪ Úřad vlády	32
▪ Ministerstvo životního prostředí	32
Příloha č. 2 Projekt Podpora sociálního bydlení	33
Seznam zkratk	35
Použité související zdroje	36
Vyhlášky a zákony	36
Další dokumenty rezortů státní správy	36

1. ÚVOD

Vážení čtenáři, milí kolegové,
právě máte v rukou *Metodiku pro spolupráci orgánů veřejné správy při realizaci sociálního bydlení*, která vznikla jako jeden z výstupů systémového projektu MPSV s názvem: „*Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend*“¹ (více o tomto projektu naleznete v příloze č. 2 „*Projekt Podpora sociálního bydlení*“).

Cílem tohoto textu není pouze seznámit čtenáře s orgány veřejné správy a dalšími aktéry bytové politiky a poskytování sociálního bydlení, ale především zdůraznit přínosy a význam účinné spolupráce těchto aktérů jako efektivní řešení bytové problematiky občanů.

V metodice vycházíme z předpokladu, že jedním z hlavních aktérů poskytující sociální bydlení je obec a sociální pracovník obce² je hlavním koordinátorem při poskytování podpory v sociálním bydlení na místní úrovni. Při psaní této metodiky jsme vycházeli z již existující „dobré praxe“ spolupracujících obcí s projektem sociálního bydlení MPSV, jejíž příklady a sdílení podnětů doplňují následující texty.

Na závěr je nutno také zmínit, že tento text doplňuje mnohem obsáhlejší *Metodiku sociální práce v sociálním bydlení*,³ která se zaměřuje na celý proces sociální práce v sociálním bydlení, tedy od vyhledání osob ohrožených ztrátou bydlení, přes podporou před a při vstupu do sociálního bydlení, až po ukončení spolupráce s klientem.

1) <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/>

2) Sociální práce je na obcích poskytována v rámci přenesené působnosti na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností ve smyslu zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

3) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019.

2. SOCIÁLNÍ BYDLENÍ

Bydlení je jednou ze základních lidských potřeb, kterou je třeba naplňovat. Z hlediska mezinárodní úrovně je právo na bydlení součástí práva na přiměřenou životní úroveň, kterou definuje Všeobecná deklarace lidských práv v čl. 25 tzv. právo na přiměřenou životní úroveň jako právo každého „na takovou životní úroveň, která zajistí jeho zdraví a blaho i zdraví a blaho jeho rodiny, včetně potravy, ošacení, bydlení, lékařské péče a nezbytných sociálních služeb“. Bydlení patří do skupiny komplexních jevů, které zasahují různé složky našeho života. Jedná se o službu ve veřejném zájmu, kterou poskytuje stát potřebným občanům na základě právní úpravy a nástrojů bytové a sociální politiky. Tuto veřejnou službu stát realizuje prostřednictvím obcí.

Sociální bydlení je bydlením, které je poskytováno osobám v bytové nouzi nebo osobám bytovou nouzí bezprostředně ohroženým. Je úzce spjato se sociální prací, která je doprovodnou službou pomáhající klientům hledat a následně setrvávat ve vhodném bydlení. Míra sociální práce závisí na potřebách jednotlivého klienta a jeho spolupráci s daným sociálním pracovníkem. Základní součástí efektivního systému sociálního bydlení je však předcházení vzniku bytové nouze či dokonce jejímu zhoršení až do situace, kdy bude k jejímu řešení nutné využít mechanismy sociálních či krizových bytů. Sociální bydlení je poskytováno za specifických smluvních podmínek nájmu a v souladu s konkrétními principy.⁴ Na místní úrovni je uděleno vždy formou bydlení v bytech, přičemž může být propojeno se sociálními službami, jimiž jsou např. azylové domy tvořící záchranou síť pro lidi v bytové nouzi.⁵

Mezi základní principy sociálního bydlení řadíme:⁶

- princip solidarity – v konceptu sociálního bydlení vede solidarita k tomu, že intervence státu je směřována k potřebným osobám;
- princip rovnosti a nediskriminace – systém sociálního bydlení nesmí podporovat diskriminaci v přístupu ke konkrétním složkám sociálního bydlení; vždy je nutné posuzovat individuální situaci každé osoby, které vzniká nárok na vstup do systému, zejm. ve vztahu k sociální situaci a bytové nouzi;
- princip subsidiarity – konkrétní výběr nástrojů systému sociálního bydlení i způsoby jejich aplikace v rámci funkčnosti systému je třeba ponechat v závislosti na místních podmínkách na volbě příslušné úrovně veřejné správy a samosprávy;
- princip bydlení v bytě – zásluhovost není podmínkou přístupu k bydlení, jehož uspokojení je jedním z předpokladů pro úspěch cílené a účinné sociální pomoci v provazbě na systémy vzdělávání a zaměstnání;
- individuální a diferencovaný přístup – nástroje sociálního bydlení musí být schopny reagovat na různé potřeby různých osob, a to již od okamžiku ohrožení ztrátou bydlení (prevence) po návrat či vstup do bydlení;
- princip dostupnosti a dobrovolnosti – nástroje systému sociálního bydlení musí zajistit místní dostupnost sociálního bydlení (v úrovni materiální, faktické a informační) a nesmí uživatele nutit k uspokojování potřeb bydlení určitým způsobem.

4) Konceptce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 120.

5) Socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydeni/zakladni-informace-o-sb.

6) Konceptce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 118–119.

- princip nesegrese – systém sociálního bydlení bude podporovat bydlení v důstojných podmínkách ve snaze nepodporovat vytváření či přeskupování sociálně vyloučených lokalit;
- princip posilování kompetencí – jedná se o posilování kompetencí k vlastní odpovědnosti, ke schopnosti udržení standardního bydlení a k šetrnému životnímu stylu (omezení plýtvání). K naplnění tohoto principu je zajišťována sociální práce nebo sociální služby;
- princip sociální adaptace na podmínky bydlení – učení se obvyklému způsobu života; k naplnění tohoto principu by měla být zajištěna sociální práce nebo sociální služby a včetně dostupných forem sociálního bydlení;
- princip prevence – předcházení vzniku bytové nouze nebo jejího zhoršení. Nástroje prevence zahrnují předcházení vystěhování, protidluhové poradenství, bydlení s podporou (sociální práce) a sociální dávky;
- efektivní vynakládání finančních prostředků – včetně nastavení pravidel v oblasti sociálního bydlení takovým způsobem, aby systém nevytvářel jednoduše a systematicky zneužitelné mechanismy.

Cílové skupiny sociálního bydlení

Škála cílových skupin sociálního bydlení je velmi široká. Jedná se o osoby, které se ocitly **v bytové nouzi**, tj. osoby bez bydlení nebo při hrozící ztrátě bydlení či žijící v nevhodném bydlení. Z hlediska disponibilních příjmů jsou cílovou skupinou osoby, které vynakládají na bydlení nepřiměřeně vysokou část svých disponibilních příjmů, a to více než 40 %. Do cílové skupiny spadají pouze osoby s příjmem nižším, než je stanovený limit.⁷

Vzhledem ke specifčnosti sociálního bydlení je vhodné zařadit do definice relevantní cílové skupiny také výši disponibilních příjmů, které zůstávají domácnostem po uhrazení nákladů na bydlení. Jako minimální hranice v kontextu České republiky se doporučuje 1,6 násobek životního minima. Tato hranice se však může rozšiřovat na základě lokálních specifik a možností.

Typologie ETHOS⁸ vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví. Mít domov může být chápáno jako:

- mít **přiměřené bydlení**, které může osoba a její rodina výlučně užívat (*fyzická oblast*);
- mít **prostor pro vlastní soukromí** s možností sociálních vztahů (*sociální oblast*);
- mít **právní důvod k užívání** (*právní oblast*).

Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: **bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení** – všechny tyto situace ukazují na *absenci bydlení*.

7) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 149, 19.

8) ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR (ETHOS, 2007, online); Evropská observatoř bezdomovství (EOH, 2018, online) vytvořila pro Evropskou federaci národních sdružení pracujících s bezdomovci (FEANTSA, 2018, online) v letech 2004–2007 European Typology on Homelessness and Housing Exclusion (= ETHOS), která je k použití v členských státech Evropské unie. Dostupná z: http://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf. Česká verze ETHOS je ke stažení na stránce FEANTSA: <http://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion>, resp. http://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf.

ETHOS tedy člení osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení:

- Osoby přežívající venku
- Osoby v noclehárně
- Osoby v ubytovnách pro bezdomovce
- Osoby v pobytových zařízeních pro ženy
- Osoby v ubytovnách pro imigranty
- Osoby před opuštěním instituce
- Uživatelé dlouhodobější podpory
- Osoby žijící v nejistém bydlení
- Osoby ohrožené vystěhováním
- Osoby ohrožené domácím násilím
- Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách
- Osoby žijící v nevhodném bydlení
- Osoby žijící v přelidněném bytě

Vzhledem ke kapacitám sociálního bydlení je vhodné **prioritně poskytovat sociální bydlení některým skupinám s ohledem na místní situaci**, přičemž toto určení by mělo vycházet z analýz potřeb cílových skupin. Mezi zvláště zranitelné cílové skupiny řadíme osoby v tíživé sociální situaci, osoby postižené nebo ve zvýšené míře ohrožené sociálním vyloučením. Osoby ohrožené sociálním vyloučením jsou lidé znevýhodnění na trhu bydlení především z důvodu své národnosti, rasy či náboženství, mladiství a mladí, kteří opouštějí ústavní výchovu, osoby odcházející z vězení, senioři, osoby se zdravotním postižením, bezdomovci, ale také nízkopříjmové domácnosti či osoby, které přesto, že pobírají sociální dávky na podporu bydlení, vynakládají na bydlení významnou část svých příjmů a nejsou schopny tuto svoji obtížnou situaci na trhu s bydlením řešit.⁹

Dle Koncepce sociálního bydlení České republiky jsou **prioritní skupiny pro:**¹⁰

- **získání dostupného bydlení:** senioři, zdravotně postižení, rodiny s dětmi, samoživitelky a samoživitelé nacházející se v situacích definovaných v ETHOS nebo splňující příjmovou podmínku (více než 40% disponibilních příjmů vynakládaných na bydlení), oběti domácího násilí, osoby opouštějící instituce, osoby opouštějící pěstounskou péči, ohrožené domácnosti s dětmi nebo tam, kde je nutné zajistit sloučení rodiny;
- **získání sociálního bytu:** rodiny s dětmi a osoby přežívající venku;
- **získání krizového bydlení:** osoby, u kterých je výrazné riziko ohrožení na zdraví či životě.

Sociální práce v sociálním bydlení

Sociální práce je jeden z hlavních nástrojů sociální politiky i v kontextu řešení potřeb bydlení a to jak ve formě výkonu činností sociální práce, kterou provádí obec s rozšířenou působností, tak i v rámci poskytování konkrétních sociálních služeb. Systém sociálního bydlení je však široký a za-

9) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 19–20.

10) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 20.

hrnuje různé poskytovatele sociální práce, nejen sociální služby spojené s oblastí bydlení. Sociální práce jako výkon odborné činnosti může být realizována pouze sociálním pracovníkem (splňujícím kvalifikačních předpoklady dané zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).¹¹

Mezi základní nástroje sociální práce související s problematikou bydlení patří:¹²

- Programy prevence ztráty bydlení (zejména sociální poradenství vedoucí k udržení si stávajícího bydlení, pomoci s jednáním s pronajímateli a úřady, atd.)

Jedním z hlavních úkolů sociálních, ale i bytových odborů s klíčovou rolí sociálních pracovníků je nastavení **prevence ztráty bydlení v obci**. Prevence ztráty bydlení je zaměřena na předcházení a řešení situací, které způsobují, že jsou lidé nuceni stávající bydlení opustit. Je důležité tyto situace včasné identifikovat a řešit je pomocí existujících nástrojů, díky kterým se daří rizika ztráty bydlení snižovat a udržet si stávající standardní bydlení. Nejčastější příčinou ztráty bydlení je nedostatek finančních prostředků a následné neplnění finančních závazků spojených s bydlením. Významnou součástí prevence ztráty bydlení je depistáž, jelikož sociální práce bývá mnohdy zahajována až v okamžiku, kdy ohrožené domácnosti samy vyhledávají pomoc.

- Programy koordinované spolupráce a podpory v bydlení vysoce zranitelných skupin (např. při depistáži, stabilizaci, ucelené rehabilitaci či zmírňování rizik duševních onemocnění či závislosti na návykových látkách)

Depistáž můžeme definovat jako základní nástroj „sociální práce pro soustavné, cílené a včasné vyhledávání jedinců či skupin ohrožených sociálním vyloučením nebo jinou sociální událostí sociálním pracovníkem v jejich přirozeném sociálním prostředí s cílem nabízet jim pomoc při jejím řešení a přispívat tím k předcházení a eskalaci negativních sociálních jevů.“¹³

Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí.¹⁴

- Participativní metody využívající spoluúčasti klientů na rozhodování (např. podpora institutu domovníka či klientských domovních samospráv)
- Účast sociálních pracovníků ORP na zavádění systému sociálního bydlení (vedení seznamu domácností v bytové nouzi a jeho aktualizace, výměna informací mezi jednotlivými aktéry, sledování volných kapacit ubytovacích zařízení, bytů atd.)
- Zavádění case managementu a jiných forem koordinace (spolupráce se sociálními službami, OSPOD, Úřadem práce ČR aj.)¹⁵

11) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 81–82.

12) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 82–83.

13) Cit. MPSV, odbor sociálních služeb a sociální práce. Doporučený postup č. 1/2018 k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností a krajských úřadech. Zdroj: MPSV 22. 3. 2018, s. 5. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/DP_1_2018.pdf/bcc5621b-b0de-2103-99b9-8667d30a3546.

14) § 70 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

15) Nepustil, P. Sociální pracovník jako case manager; <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Nepustil.pdf/f433dc31-83d0-fb91-6229-b62-af83917e3>.

Case management lze definovat jako „Proces plánování, vyhledávání, prosazování a monitorování služeb z různých sociálních a zdravotních organizací ve prospěch klienta. Tento proces umožňuje sociálním pracovníkům v organizaci/organizacích koordinovat svoje úsilí v zájmu daného klienta skrze profesionální týmovou práci a tím rozšiřovat rozpětí nabízených služeb, které klient potřebuje. Case management předchází problémům plynoucím z fragmentace služeb, fluktuace pracovníků a nedostatečné koordinace mezi poskytovateli“.¹⁶

- Sociální šetření (posouzení životní situace ohrožených osob)

Při realizaci sociálního šetření sociální pracovník vstupuje do přirozeného prostředí klienta, případně do míst, kde se klient pohybuje či pobývá. Účelem sociálního šetření je získání informací o tomto prostředí, a to z hlediska jeho vlivu na život klienta či bariérovosti rodiny nebo skupiny osob, ať z pohledu fyzických nebo sociálních překážek. Na základě vyhodnocení získaných informací sociální pracovník navrhuje klientovi případnou další intervenci v rámci podpory či pomoci, nebo jsou výstupy podkladem pro další řízení, které je pro klienta důležité s ohledem na účel, pro jaký bylo sociální šetření vykonáno.¹⁷

- Individuální plánování (individuální řešení konkrétní situace klienta na základě „kontraktu“ s klientem)

Individuální plánování je nezbytným předpokladem kvalitní sociální práce. V rámci sociální práce v sociálním bydlení je zásadní, aby klient znal podmínky podpory, její možnou intenzitu a časový rámec. Intenzita podpory se může v čase měnit. Obsah individuálního plánu by měl vždy konkrétní, jasný a srozumitelný tak, aby podle něj mohl klient postupovat a bylo možné vyhodnotit jeho plnění.

Individuální plán je vytvořen na základě vyjednávání a vzájemné dohody mezi klientem (popř. jeho zástupcem, dalších zapojených osob, subjektů nebo institucí) a sociálním pracovníkem.

- Motivace klienta (zvyšování sociálních kompetencí k bydlení, podpora ekonomického a ekologického stylu života)
- Síťování a multidisciplinární spolupráce (rozšiřuje sociálnímu pracovníkovi možnosti řešení situace klienta a umožňuje přenést řešení bytové otázky do komunitního plánování obce)
- Případová konference (vychází z multidisciplinárního přístupu, např. možnost využití případové konference)

Případová konference je plánované a koordinované společné setkání všech, kteří představují, nebo mohou představovat podpůrnou síť pro klienta případně i jeho rodinu. Cílem je výměna informací, zhodnocení situace klienta, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu. Výstupem je individuální plán péče.¹⁸

16) Doporučený postup č. 2/2017 pro sociální část Center duševního zdraví, MPSV 2017.

17) Faltysová, A. 2018, Zpravodaj sociální práce č. 3/2018, s. 7.

18) Hrdinová, Andrea a kol. NA JEDNÉ LODI ANEB Jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti. Občanské sdružení Rozum a Cit. Praha, 2010.

Problémy, kterým čelí sociální pracovníci při realizaci sociálního bydlení

V rámci Analýzy potřeb sociálních pracovníků na obcích ve vztahu k zajišťování bydlení¹⁹ skupina expertů identifikovala překážky, kterým sociální pracovníci čelí při realizaci sociálního bydlení na obci:

- 1) Postoj samotné obce/politické reprezentace – v krajních případech je v některých obcích postoj obce k realizaci sociálního bydlení negativní. Kolísavá je zejména politická podpora, často se můžeme setkat s odporem konkrétních úředníků jednotlivých odborů, diskriminací určitých skupin v přístupu k přidělování bydlení (lidé s dluhy vůči obci, lidé pobírající sociální dávky, propuštění z výkonu trestu atp.).
- 2) Veřejné mínění a společenské podmínky – tím je myšlena jak podpora sociálního bydlení ze strany veřejnosti, tak i odpor (potenciálních) sousedů lidí v bytové nouzi.
- 3) Legislativa – neexistence zákona o sociálním příp. dostupném bydlení.
- 4) Systémové překážky – můžeme zde zařadit nejednotné metodické vedení této oblasti, podfinancovanost systému sociálního bydlení, nedostatek sociálních pracovníků (a jejich nízké mzdy), dávkové systémy a jejich změny.
- 5) Překážky na straně sociálních pracovníků – vysoká pracovní zátěž sociálních pracovníků, nastavení požadavků na činnost sociálního pracovníka (vysoká administrativní zátěž), chybějící podpora kvalitního průběžného vzdělávání a kvalitní supervize, střet zájmů (zájmy obce, zájmy klientů, protichůdné požadavky atd.), ale i vlastní předsudky/postoje.
- 6) Překážky na straně klientů – neochota spolupracovat, nedůvěra vůči sociálnímu pracovníkovi nebo instituci, rezignace – malá motivace klientů, zadluženost, nízký ekonomický kapitál a nízká finanční gramotnost, kumulace problémů osob v bytové nouzi aj.

19) Sociální bydlení: Sociální práce na obci a vzdělanostní potřeby sociálních pracovníků obcí očima expertů, Shrnutí výsledků metody Delphi, VÚPSV, s. 22.

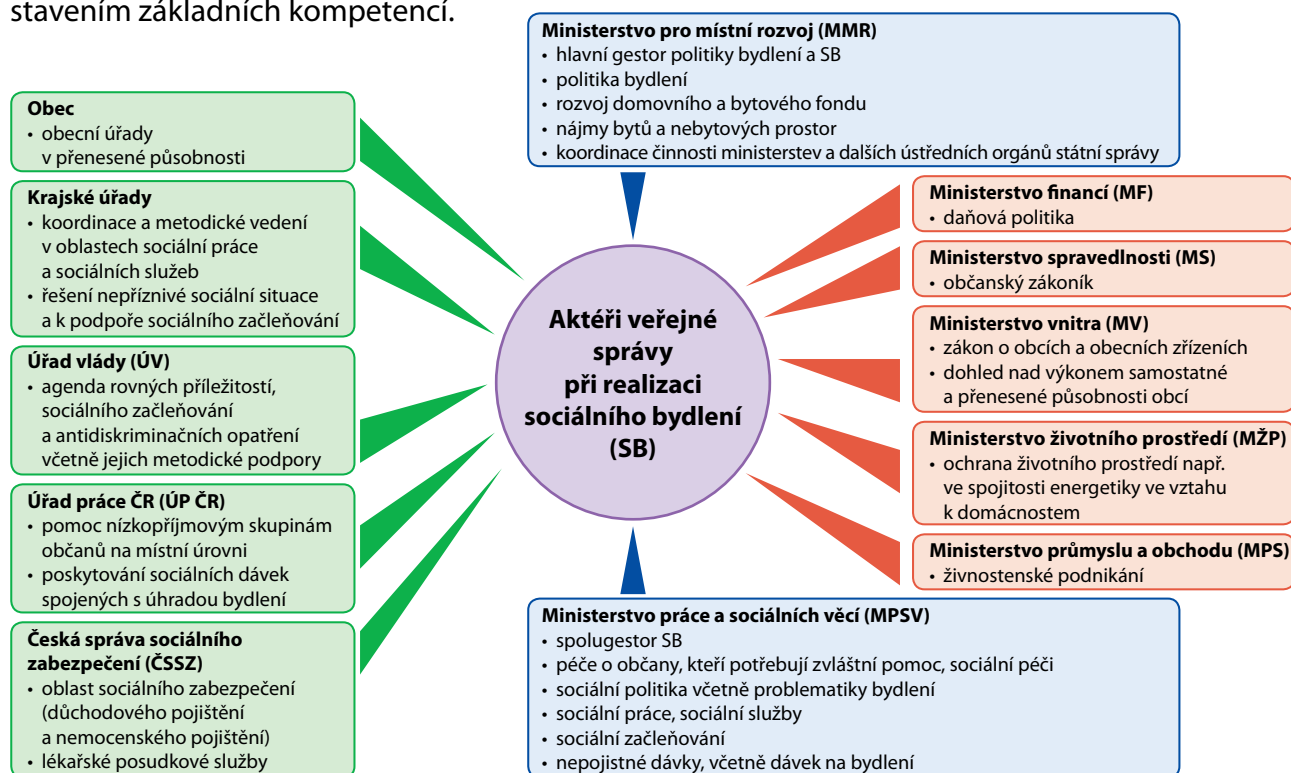
3. AKTÉŘI SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

Základním předpokladem pro uspokojování potřeb bydlení občanů je efektivně nastavená bytová politika. Ta musí být prováděna ve vzájemné součinnosti na úrovni státu a územních samosprávných celků. Primárním úkolem státu je zajištění funkčního právního prostředí, koordinace bytové politiky na celostátní úrovni a případné zajištění dávkové agendy. Stát však není schopen zajišťovat úkoly bytové politiky dle potřeb obyvatel v dané obci, neboť k tomu nemá patřičné nástroje. Klíčovou otázkou z hlediska vykonavatelů veřejné správy je otázka působnosti, tedy, které úkoly v oblasti pomoci osobám s vyšším prahem dostupnosti kvalitního bydlení plní stát, které jsou na straně samosprávných celků a které úkoly jsou sdílené. To znamená položit si otázku, zda úkoly obcí příp. krajů jsou v přenesené nebo v samostatné působnosti, od čeho se odvíjí otázka politické odpovědnosti a financování nástrojů bytové politiky.²⁰

Veřejná správa

Vedle přímého vytváření legislativy je důležité vědět a mít přehled, jak je rozdělena agenda na jednotlivých ministerstvech ve státní politice bydlení. Hlavním koordinátorem bytové politiky je **Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)**, které má stanoveny kompetence ve věcech politiky bydlení, rozvoje domovního a bytového fondu a pro věci nájmu bytů a nebytových prostor. MMR tedy koordinuje činnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při zabezpečování politiky bydlení. **Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)** má kompetence v péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc, sociální péči a další otázky sociální politiky, kam lze zařadit i problematiku bydlení. Dále se sem řadí kompetence v oblasti sociální práce, sociálních služeb a nepojistných dávek, mezi které dávky na bydlení neodmyslitelně patří.²¹

Níže představujeme schematické znázornění dalších aktérů veřejné správy bytové politiky s představením základních kompetencí.

20) Konceptce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 66.

21) Konceptce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 67.

Kompetence a nástroje výše zmíněných ministerstev představujeme v kapitole č. 5 Nástroje podpory sociálního bydlení. Níže jsme se rozhodli z hlediska významnosti více popsat dva klíčové aktéry a to **obec** a **Úřad práce ČR**.

Obec

Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů tvořící územní celek, který je vymezen hranicí území obce.²² Je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek. V právních vztazích vystupuje svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů a při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.²³ „Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu **pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku**“.²⁴

Majetek obce musí být využíván účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajícími ze zákonem vymezené působnosti, přičemž obec je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku. **Pokud však obec při nakládání s majetkem sleduje jiný důležitý zájem obce, který je řádně odůvodněn, nemusí striktně dodržovat podmínku účelného a hospodárneho využití.** Svůj majetek však obec musí chránit před zničením, poškozením, odcizením či zneužitím, včas uplatňovat právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení, trvale sledovat, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky a zabezpečit, aby nedošlo k promlčení nebo zániku z nich vyplývajících práv.²⁵

Samostatná působnost obcí

V rámci samostatné působnosti jde o správu vlastních záležitostí, které jsou vlastní danému území a jejichž správu proto zákon svěřuje výlučně obci, resp. jejím orgánům obce a jejich občanů. V zákoně o obcích je samostatná působnost vymezena tak, že vše, co se týká zájmů obce a občanů obce a není svěřeno do jiné působnosti (např. přenesená působnost obce, působnosti krajů, správních orgánů atd.) spadá do samostatné působnosti obcí.

Jedná se například o:

- záležitosti vnitřní organizace obce,
- spolupráce obce s jinými subjekty,
- rozvoj sociální péče a uspokojování potřeb svých občanů (potřeba bydlení, ochrana rozvoje zdraví, dopravy a spojů, kultury apod.),
- zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku,
- rozpočtové hospodaření,
- hospodaření s obecním majetkem,
- podnikatelské aktivity obce,
- zakládání a zřizování právnických osob a organizačních složek obcí,
- záležitosti rozvoje obce.

22) § 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

23) § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

24) § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

25) § 38 odst. 1, 2, 5, až 7 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Přenesená působnost obcí

Přenesenou působností²⁶ se rozumí výkon státní správy, kterou stát přenáší na obce (orgány obcí) a jejíž rozsah vždy určují zákony. Volené orgány obce o přenesené působnosti nerozhodují, nicméně stanovují materiálně-organizační podmínky pro jejich výkon. V současné době rozlišujeme tři typy obcí podle toho, jak velký rozsah výkonu státní správy jim byl svěřen:²⁷

- obce (základní rozsah státní správy) – obce I. stupně
- obce s pověřenými obecními úřady – obce II. stupně
- obce s rozšířenou působností – obce III. stupně, bývají to větší města s velkým správním obvodem

Hlavní problémy bytové politiky na obecní úrovni

Mezi hlavní problémy bytové politiky na obecní úrovni řadíme:²⁸

- 1) Snižující se dostupnost bydlení. Jedním z největších problémů je fyzická a finanční dostupnost bydlení. Dostupnost bydlení se odvíjí od konkrétních regionálních podmínek, například i regiony či menší lokality se mohou pohybovat ve velmi odlišných situacích. Obecně platí, že Češi se velmi málo stěhují a dostupnost bydlení není důležitým faktorem v rozhodování o stěhování. To znamená, že lidé se snaží zůstat ve stejné lokalitě a dostupnost bydlení, tedy i nájemního a případná prevence ztráty bydlení, musí být řešena přímo v ní.
- 2) Malé bytové fondy. Stále více obcí se potýká s problémem malého počtu bytů. Tento problém souvisí s oblastí financování již stávajících bytových fondů, které v ČR patří k často podfinancovaným částem bydlení v obci.
- 3) Management bytových fondů. Velmi různorodé jsou také způsoby managementu systému bydlení na lokálních úrovních. Obecně se dá říci, že tam, kde zůstávala správa bytového fondu v rámci obce, často dochází k přetížení a následné redukci bytové politiky na privatizaci a rozdělování zbylého bytového fondu. Strategické rozhodování jde často stranou, a to na úkor řešení každodenní agendy správy bytového fondu. Na druhé straně, tam, kde obec delegovala bytový fond či jeho správu na soukromou společnost (většinou se 100% podílem obce), leckdy dochází k nejasnostem v komunikaci mezi obcí a soukromými majiteli.
- 4) Dluhy a exekuce. Dalším velkým rizikem stávajících bytových fondů je zadluženost. Tím máme na mysli vznik dluhů díky neplacení nájemného, obecnou rostoucí zadluženost domácností, včetně rostoucího počtu exekucí. Následkem toho je růst nároků na obce jak v oblasti spravování dluhových portfolií, tak v oblasti poskytování bytů, kde dlužníci tvoří skupiny žadatelů o obecní byty. V rámci dobré praxe se v této záležitosti osvědčuje individuální přístup při řešení zadlužených domácností, důraz na prevenci (např. podporu finanční gramotnosti či regulaci trhu s půjčkami), omezení reklamy na nebankovní úvěry obecně závaznou vyhláškou, navázání spolupráce s neziskovými dluhovými poradnami, ale také včasný monitoring,

26) Přenesená působnost obecních úřadů:

- podle čl. 105 Ústavy lze svěřit orgánům samosprávy výkon státní správy jen, pokud tak stanoví zákon – výkon státní správy je tedy přenášen na orgány obce, jako na územní samosprávné celky,
- pověřený obecní úřad slouží pro účel výkonu přenesené působnosti – vedle přenesené působnosti v základním rozsahu svěřeném obci, vykonává v rozsahu svěřeném zvláštními zákony přenesenou působnost ve správním obvodu určeném prováděcím předpisem,
- pokud obec není schopna zabezpečit výkon základní přenesené působnosti a ani si nezajistí (popř. se ani nepokusí) uzavření veřejnoprávní dohody o zajišťování výkonu přenesené působnosti s jinou obcí, zajistí výkon přenesené působnosti stát,
- za obecní úřad obce s rozšířenou působností se považují ty obecní úřady, které vedle obvyklé přenesené působnosti stanovené v § 61 odst. 2 zákona o obcích a vedle přenesené působnosti pověřeného obecního úřadu dle ust. § 64 zákona o obcích, vykonávají ještě další přenesenou působnost, kterou jim jmenovitě, jakožto obecním úřadům obcí s rozšířenou působností svěřuje zvláštní zákon, a to ve správním obvodu určeném prováděcím právním předpisem, v daném případě vyhláškou Ministerstva vnitra.

27) <http://www.rokvobci.cz/rukovet-starosty/detail/34--prenesena-pusobnost-obce>

28) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019, sešit 1.

kdy na straně obce, coby věřitele, je třeba usilovat o co nejrychlejší zjištění dluhů. Ideální se ukazují systémy, kdy je dluh zjistitelný do 24 hodin od jeho vzniku a je jasně komunikovatelný s klientem. Velkou překážkou je, když se sledují platby za nájemné s měsíční (nebo dokonce několikaměsíční) frekvencí. Následným předáváním informací (se souhlasem nájemníka) mezi odbory úřadu vytváří velkou časovou prodlevu mezi vznikem dluhu a upozorněním klienta.

- 5) Sousedské problémy. Současné praxe ukazují, že právě dobré sousedské vztahy vystupují jako velmi významný faktor úspěchu podpory bydlení. Při každém nastavování podpory bydlení je potřeba vzít v potaz dopady na celou komunitu a věnovat pozornost předcházení problémů a jejich včasnému řešení. To samozřejmě s sebou nese specifické nároky v oblasti organizace a personálního obsazení a počtu pracovníků.
- 6) Nedostatečná komunikace mezi klíčovými aktéry bytové politiky. Jasná a včasná komunikace je předpokladem pro efektivní budování bytové politiky. Rizika zanedbávání komunikace zahrnují škálu možných problémů od běžného nedorozumění, až po otevřený konflikt. Důležitým faktem je to, že podpora spadá a zasahuje do sféry hospodaření s veřejnými prostředky a i z tohoto důvodu je tedy potřeba postupovat v této oblasti transparentně.

V rámci nastavení lokálního systému sociálního bydlení v konkrétní obci je důležité mít přehled o všech aktérech v systémech bydlení. Získaný přehled pomáhá nejenom při připomínkování nastavení či změn v systému bydlení, ale také umožňuje jasně určit odpovědnost a rozhodovací procesy a v neposlední řadě se stává podkladem pro pravidelnou komunikaci, monitoring a evaluaci systému bydlení.

Sociální práce na obcích

Jak je již popsáno výše, obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. V rámci sociální politiky na svém území koordinuje poskytování sociálních služeb a realizuje činnost sociální práce, která vede k řešení nepříznivé sociální situace a k začleňování svých občanů.²⁹ Sociální práce je na obcích poskytována většinou v rámci přenesené působnosti na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností ve smyslu zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

Další povinnost obcím ukládá mj. také zákon o sociálních službách³⁰ a to ve smyslu pomoci prostřednictvím sociálních služeb, **a to nejen vzhledem ke svým občanům, ale všem osobám či skupinám osob vyskytujících se na jeho území**. Obec má povinnost nejenom zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území, ale také především těmto osobám pomoc zprostředkovat a to ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb, případně s dalšími obcemi a kraji.³¹

V tomto směru může obec vytvářet příležitosti nebo předpoklady (opět i s ohledem na naplnění ustanovení § 35 dle zákona o obcích) pro sociální služby nebo je dokonce zřizovat, a to za účelem poskytování podpory osobám, jejichž sociální situace a omezené schopnosti udržet si bydlení je „vrhají“ do oblasti neadekvátních či dokonce rizikových způsobů bydlení. Přitom obec sama má možnost zřídit a registrovat vlastní sociální služby (o registraci sociálních služeb rozhoduje krajský úřad) k zajištění např. azylového bydlení, domů na půl cesty nebo další služby dle zákona o sociálních službách, které by umožnily podporu a pomoc osobám, které jinak využívají zejména substandardní formy bydlení. Zejména v rámci komunitního plánování v obci by měly obce navrhovat řešení podpory a pomoci při řešení bytové situace osob s nízkými příjmy.³²

29) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 68.

30) § 94 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

31) § 94 písm. c) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

32) Faltysová, A. 2018, Zpravodaj sociální práce č. 3/2018.

Úřad práce ČR

Jedním z předpokladů pro získání a udržení si bydlení je stabilizace příjmů. Úřad práce ČR má v oblasti sociálního bydlení zásadní roli, a to především v rámci dávkové podpory. Jedná se o podporu prováděnou prostřednictvím opakovaných nebo jednorázových dávek, která zabezpečuje občany nebo rodiny s nedostatečnými příjmy při úhradě nákladů souvisejících s bydlením. Součástí práce sociálního pracovníka Úřadu práce ČR je také sociální práce s klientem, zejména co se týče poskytování základního případně odborného sociálního poradenství. Velkou roli v této souvislosti hraje vzájemná součinnost kontaktních pracovišť Úřadu práce ČR a obecních úřadů, kde je velmi důležité funkční nastavení spolupráce.³³

Dávkovou podporu Úřadu práce ČR pro oblast bydlení tvoří systém státní sociální podpory – příspěvek na bydlení, systém pomoci v hmotné nouzi – doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc a dále systém dávek pro osoby se zdravotním postižením – příspěvek na zvláštní pomůcku sloužící např. k úpravě bytu.

Příspěvek na bydlení – přispívá na úhradu nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Má na něj nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu. Jeho poskytování podléhá testování příjmů rodiny a nákladů na bydlení za rozhodné období, kterým je předchozí kalendářní čtvrtletí.³⁴

Doplatek na bydlení – je dávka, která společně s vlastními příjmy občana a příspěvkem na bydlení a dalšími dávkami ze systému státní sociální podpory (i s rodičovským příspěvkem – pokud osoba pobírá) pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Nárok má vlastník bytu nebo jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu a po splnění stavebně-technických standardů kvality bydlení vlastník stavby pro individuální či rodinnou rekreaci, jejichž příjem/příjem společně posuzovaných osob je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka jeho živobytí/částka živobytí společně posuzovaných osob.³⁵

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení poskytnout do části bytu, po splnění hygienických podmínek a udělení souhlasu obce do ubytovacího zařízení a po splnění stavebně-technických standardů kvality bydlení do jiného než obytného prostoru. Jako případ hodný zvláštního zřetele se vždy považuje ubytování v pobytových sociálních službách (např. azylový dům, domov pro seniory, chráněné bydlení).³⁶

Mimořádná okamžitá pomoc (MOP) – prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je potřeba poskytnout pomoc bezprostředně, nenárokově, např. na kauci, pořízení předmětu dlouhodobé potřeby (základní vybavení domácnosti), úhradu noclehu, při živelní pohromě (povodeň, vichřice, zemětřesení apod.).³⁷ Přičemž je MOP vždy poskytována na základě zásad jednorázovosti, nenárokovosti, mimořádnosti, nezbytnosti, konkrétnosti a subsidiarity.

33) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019, sešit 1, s. 20.

34) <https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

Od 1. 7. 2020 je účinná novela zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, která upravuje okruh společně posuzovaných osob, který již nebude tvořen na základě hlášení trvalého pobytu osob v bytě, ale podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

35) <https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

36) <https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

37) <https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

Další relevantní aktéři

Sociální služby, nestátní neziskové organizace

Poskytovatelé sociálních služeb i další neziskové organizace jsou často důležitými subjekty při řešení bytové situace klienta. V rámci depistáže je spolupráce mezi sociálním pracovníkem ORP a terénními, ambulantními i pobytovými sociálními službami dána zákonem o sociálních službách,³⁸ kde je uvedeno, že OPR „...na území svého správního obvodu koordinuje poskytování **sociálních služeb**³⁹ a realizuje činnosti sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování osob“. Při poskytování podpory v sociálním bydlení sociální pracovník může informovat klienta o nabídce jiných sociálních služeb na základě znalosti klientova případu a zmapování jeho individuálních potřeb. V praxi se ale může objevit i opačný jev, kdy klient (nebo jeho rodina) již spolupracují s nějakou sociální službou dříve, než s klientem začne spolupracovat sociální pracovník na obci. Forma spolupráce by se měla vždy odvíjet od posouzení řešení nepříznivé situace klientů a zvoleného postupu. Pro síťování v této souvislosti jsou identifikovány zejména tyto služby:⁴⁰ osobní asistence, pečovatelská služba, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace, sociální poradenství, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem.

Důležitým aktérem jsou také **nestátní neziskové organizace (NNO)** zaměřující se na zájmové aktivity, které mohou klientovi pomoci s navázáním sociálních vazeb a s neformálním upevňováním sociálních návyků v kolektivu. Zájmové vzdělávání je mnohdy nezbytné k získávání finanční, právní a občanské gramotnosti, stejně jako k rozvoji dovedností mezilidské interakce a zejména obrany proti manipulaci a získání zdravé sebeúcty.⁴¹

Sociální realitní agentury jsou typem neziskových organizací fungující jako prostředník mezi soukromými pronajímateli a lidmi, kteří potřebují získat bydlení. Plní roli nájemníka, případně zprostředkovatele, který si od soukromého/obecního majitele pronajímá byt (nebo dohodne pronájem bytu) pro cílovou domácnost (podnájemník či nájemník), pro kterou je bydlení na volném trhu z nějakého důvodu nedostupné. Poskytují pronajímateli záruky a garanci příjmu z nájemného a na druhé straně požadují přiměřené nájemné. Zajišťují servis spojený s pronájemem bytu a jeho údržbou, v některých případech organizuje i rekonstrukce bytu. Zprostředkovávají sociální práci, např. tím, že propojují jiné poskytovatele sociálních služeb, jež poskytují nájemníkům pomoc na základě jejich potřeb (např. pomoc s řešením závislosti, podpora při vyřizování administrativy apod.).

Školská zařízení

Udržení kvalitního a stabilního bydlení má významný vliv na celkovou dosaženou úroveň vzdělání dětí. Je zdokumentováno, že se chudoba a neadekvátní bydlení negativně projevují v úrovni připravenosti dítěte na školu a celkovou školní úspěšnost. Existuje přímá souvislost mezi účinnou intervencí a snížením rizikových faktorů v prostředí chudoby, tj. i v oblasti bydlení užívaném osobami s nízkými příjmy. Konkrétními negativními dopady tohoto bydlení na děti v České republice se zaměřuje analýza zpracovaná společností MEDIAN v rámci projektu TAČR.⁴²

38) § 92 písm. d) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

39) Všechny tyto služby je možno vyhledat v Registru poskytovatelů sociálních služeb.

40) Metodika prevence ztráty bydlení, VÚPSV, v. v. i., 2015, s. 24.

41) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019, sešit 1, s. 22.

42) http://socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Analzy/Dopady_nevyhovujiciho_bydeni_na_deti.pdf

Příklady obcí z praxe ukazují, že ředitelé, učitelky a učitelé ve školách jsou klíčoví i při řešení sociálních problémů svých žáků a žákyň. Rodiče i děti se s nimi setkávají dlouhodobě a často jsou s nimi schopni navázat důvěryhodný vztah. Pro účinnost realizace vzdělávání od svého počátku musí být obcí (zřizovatelem) vytvořeny podmínky a záruky pro přijetí dítěte ze sociálně vyloučené lokality, jehož rodině bylo poskytnuto bydlení v nesegregované části obce, do školy a školského zařízení v místě, kde daná rodina získala některý z typů sociálního bydlení (např. jednou z podmínek a záruk pro přijetí dítěte do školy je přihlášení rodiče a dětí k trvalému pobytu v obci). Obce také mohou podporovat vznik a rozvoj programů podporujících vzdělávání dětí v sociálním bydlení i spolupráci dalších subjektů v oblasti vzdělávání.⁴³

Příklad:

Například v Praze 7 pořádají pravidelně setkání škol, neziskových organizací i poskytovatelů sociálních služeb. Na těchto akcích spolu sdílejí své problémy i zkušenosti a společně hledají řešení často velmi problematických situací.

Zdravotnická zařízení

Podpora zdraví klientů v sociálním bydlení je jednou z možných nabídek v rámci poskytování činností sociální práce v sociálním bydlení. Spolupráce se zdravotnickými zařízeními může být součástí zakázky klienta. Spolupráce při zajištění vhodných hygienicko-epidemiologických podmínek bydlení a s tím související spolupráce se zdravotnickými zařízeními je součástí snahy o udržení veřejného zdraví v obci.⁴⁴

Majitelé nemovitostí, bytová družstva, SVJ

Obce by měly směřovat k tvorbě funkčního kooperativního systému, do něhož budou aktivně vstupovat i majitelé bytů, společenství vlastníků bytových jednotek (SVJ) či bytová družstva na úrovni partnerské spolupráce se zaměřením na realizaci společného projektu – sociálního bydlení. Tito aktéři jsou důležití pro zapojení do sítě a nastavení formátu komunikace a spolupráce⁴⁵ s majiteli bytů, SVJ i bytových družstev také spolupracuje ÚP ČR⁴⁶ v rámci poskytování dávek na bydlení (přímá úhrada dávek).

43) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019, sešit 1, s. 23.

44) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019.

45) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019.

46) Více informací v podkapitole návaznost na sociální dávky.

4. SPOLUPRÁCE ORGÁNŮ VEŘEJNÉ SPRÁVY A DALŠÍCH KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

V této kapitole představujeme možnosti spolupráce klíčových aktérů při poskytování sociálního bydlení i s doplněním příkladů dobré praxe, které jsme identifikovali v rámci spolupráce s obcemi v systémovém projektu MPSV: „*Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend*“. **Klíčovou roli při iniciaci, koordinaci a samotné realizaci prevence ztráty bydlení a poskytování sociálního bydlení na místní úrovni by měla hrát obec.** Do rozhodování o rozvoji prevence by měla být zapojena samospráva obce, ideálním kandidátem koordinace prevence ztráty bydlení pak vidíme sociálního pracovníka obecního úřadu či obce, velikost lokální působnosti by se měla pohybovat na úrovni obce s rozšířenou působností. Lze narazit na problém personálních kapacit, i proto by se neměla zanedbávat přípravná analytická fáze (ze které vyplynou vaše reálné možnosti a strategie) a zajištění spolupráce relevantních aktérů. Podoba sítě zapojených subjektů výrazně ovlivní jak schopnost systému prevence identifikovat a kontaktovat ohrožené, tak také následnou podobu a kvalitu pomoci.⁴⁷

Při prevenci ztráty bydlení a depistáži

Sociální pracovníci by měli v rámci obce vypracovat systém prevence propadu lidí, který by se zaměřoval na udržení domácností v jejich stávajícím bydlení (v případě, že těmto domácnostem hrozí jejich ztráta) a také na snížení případů, kdy jsou tyto domácnosti vytlačovány ze standardního bydlení v důsledku své ekonomické situace či negativních charakteristik, které jim připisuje okolí. Dosažení těchto výsledků vyžaduje od sociálního pracovníka dobrou znalost místních podmínek v bydlení a spolupráci nejen se správci městských bytů, ale i bytů v soukromém vlastnictví a se sociálními službami.⁴⁸

V působnosti obecního úřadu

Sociální odbor může v prevenci sociálního bydlení a při depistáži spolupracovat zejména s:

- již zmíněným **odbohem bytovým** (který může zachytit osoby v nájemním vztahu k obci ve zpoždění s platbou nájemného, anebo osoby, na které si okolí stěžuje např. kvůli hluku, nepořádku, zápachu),
- **s matrikou** obecního úřadu (může zachytit osoby, kterým zemřel partner, a mohly by mít problémy s plněním finančních závazků),
- **se sociálními kurátory** (může zachytit osoby, které budou mít problém s plněním finančních závazků z důvodu nástupu výkonu trestu odnětí svobody),
- ale i např. s odborem životního prostředí či s oddělením sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁹

Dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů je nutné citlivě nakládat s osobními údaji klientů. Vzhledem k prevenci předcházení dluhům je vhodné propojit bytový a sociální odbor co se sdílení informací týče. V souladu s Doporučeným postupem MPSV č. 1/2018 k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, **který vzájemné sdílení informací mezi jednotlivými útvary úřadu podporuje, ovšem na základě předem uděleného souhlasu klienta (nájemce).**

47) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019, sešit 2, s. 5.

48) Sociální bydlení: Sociální práce na obci a vzdělanostní potřeby sociálních pracovníků obcí očima expertů, Shrnutí výsledků metody Delphi, VÚPSV, s. 5.

49) Metodika prevence ztráty bydlení, VÚPSV, v. v. i., 2015, s. 18.

Příklad:

Při podpisu nájemní smlouvy zájemce o sociální byt (nájemník) předloží souhlas s předáváním informací bytovým odborem určenému sociálnímu pracovníkovi sociálního odboru, který ve spolupráci se sociálním pracovníkem sestavil na časové období nájemní smlouvy (nájmu). Tento souhlas lze dát i sociálnímu pracovníkovi poskytovatele sociální služby, neziskové, církevní organizace či fyzické osobě, s níž úřad (pronajímatel) uzavřel dohodu o poskytování podpory formou sociální práce „nájemci“ sociálního bytu. Např. v Pardubicích, Mostě, Otrokovicích, ale i v dalších městech si takto nechává sociální odbor zasílat každý měsíc výpisy dluhů na nájmu, aby se problém mohl včas zachytit a řešit. Pokud dochází ke kumulování dluhů, rapidně se zhoršuje ekonomická i sociální situace nájemníků i jejich šance uplatnit se ve společnosti.

S dalšími aktéry:

- **se sociálními službami** (sociální služby zachycují osoby ve všech situacích spojených se ztrátou bydlení, např. od osob, které ztratily bydlení z důvodu nedostatku finančních prostředků, přes osoby v zanedbaných domácnostech až po domácnosti zdravotně postižených osob a domácností seniorů);
- **se zdravotnickými pobytovými zařízeními** (nemocnice, LDN, psychiatrické kliniky, rehabilitační zařízení) **a ordinací lékařů** (praktických, geriatrických), případně v rámci agendy posudkových lékařů lze zejména zachytit osoby s rizikem či nedostatkem finančních i nefinančních prostředků, osoby v situaci ztráty právního nároku, osoby, které se ocitají v institucionální péči náhle, dlouhodobě a nikdo je nenavštěvuje a lze mít důvodné podezření, že nebudou plnit své povinnosti spojené s bydlením. Mnohá tato pobytová zdravotnická zařízení mají zřízené místo sociálního pracovníka, který by se měl stát hlavním aktérem pro spolupráci např. se sociálním pracovníkem obecního/městského úřadu, či zdravotně sociálního pracovníka. Zdravotně sociální pracovník v nemocnici provádí sociální šetření, při kterém se posuzuje míra soběstačnosti klienta a pracuje na jeho propuštění. Pokud se klient nemůže vrátit zpět do své domácnosti (např. důvodem může být nevyhovující bydlení), kontaktuje zdravotně sociální pracovník sociálního pracovníka městské části, ve které má klient trvalé bydliště;
- **se zařízeními pro výkon trestu odnětí svobody** (vazby a detenční zařízení); ty mohou zachytit jak osoby s rizikem neplnění finančních závazků, tak také osoby v situaci ztráty právního nároku;
- s dalším významným aktérem pro depistáž i návaznou spolupráci, kterým jsou **pronajímatelé bytového fondu**, a tím není myšlena pouze obec (prostřednictvím bytového odboru či správy nemovitostí), ale i pronajímatelé soukromí. Pronajímatelé zachycují osoby, které mají zpoždění s platbou nájemného, ale také ty, u kterých je podezření že strádají, nebo na které si okolí stěžuje či s nimi majitel řeší neplnění závazků;
- **s Úřadem práce ČR**, který zachytí osoby s nedostatkem finančních prostředků, osoby s rizikem neplnění finančních závazků, dále osoby bydlící v bytě s nespolupracujícím majitelem, např. majitelem, který nevydává včas povinné vyúčtování pro administraci příspěvku na bydlení, a také při výkonu šetření mohou zachytit osoby ohrožené domácím násilím);
- **s Českou správou sociálního zabezpečení** administruje dávky důchodového pojištění; jako taková může přicházet do kontaktu s osobami, které žádají o přiznání dávek důchodového pojištění, ale zároveň projevují zájem o další služby, které jim SSZ ze své podstaty nemůže nabídnout; její role může spočívat zejména v předávání kontaktu na sociální pracovníky ORP;
- **s policií ČR/městskou policií** či asistenty prevence kriminality; úloha preventisty kriminality může sehrát svou roli v předávání informací o osobách či domácnostech, které mají problémy s plněním nefinančních závazků spojených s bydlením, v rámci sousedských neshod, domácího násilí, narušování nočního klidu apod.;

- **další firmy a neziskové organizace**, jako jsou zájmová sdružení občanů (spolky), obecně prospěšné společnosti sdružující osoby v různých životních situacích (senioři, rodiče apod.) nebo např. energetické společnosti.⁵⁰

Příklad:

*V rámci realizace depistáže a prevence ztráty bydlení můžeme také zmínit vytvoření tzv. **kontaktního místa pro bydlení** (otevřená kancelář), což je prostor, kam klienti mohou v určeném čase přijít se svými problémy týkajícími se bydlení a dalších záležitostí s tím spojených. Toto kontaktní místo zřizují některé obce i městské části hlavního města Prahy, např. Praha 7, která je zapojená do výše zmíněného projektu sociálního bydlení. Pracovník kontaktního místa shromažďuje žádosti o bydlení a disponuje nabídkou obecních dostupných bytů, sleduje volný trh a následně jedná v zájmu klienta se soukromými majiteli. Poradenství mimo jiné může poskytovat i externě nasmlouvaný pracovník s právnickým vzděláním či expert realitní kanceláře. Původním účelem kontaktního místa bylo usnadnění přístupu k informacím týkajících se bydlení občanům městské části a podpora sjednocení bytové politiky. Předpokládalo se, že kontaktního místa využijí především ti, kteří se v bytové nouzi nacházejí. Čím dál více se však kontaktní místo, o jehož provozu byli občané průběžně informováni, stává nástrojem prevence ztráty standardního bydlení. Lidé sem docházejí řešit své problémy s nájemním bydlením v rané fázi, na pracovníky se obracují pronajímatelé před podáním žaloby na vyklizení bytu.*

Při poskytování sociálního bydlení

Pokud se nepodařilo domácnost ve standardním bydlení udržet nebo se k sociálním pracovníkům dostaly osoby, které se již v bytové nouzi nacházejí, měl by sociální pracovník obce usilovat o co nejrychlejší zabydlení této domácnosti v rámci sociálního (příp. dostupného či krizového) bydlení. Pokud není možné uspokojit potřebu bydlení všech osob/rodin/domácností v bytové nouzi ihned, měl by postupovat na základě principu zranitelnosti těchto osob. Například prioritně usilovat o poskytnutí adekvátního bydlení rodinám s dětmi, následně jednotlivcům s vícečetným handicapem atd.⁵¹

Spolupráce s Úřadem práce ČR

Protože je v současné situaci Úřad práce ČR jedním z nejvýznamnějších partnerů, se kterým sociální pracovník spolupracuje nejen při zajištění a stabilizaci příjmů, ale i při hledání vhodného zaměstnání (program Job Clubu, poradenství v oblasti zaměstnanosti, individuální akční plán apod.), věnujeme konkrétní příklady spolupráce následující odstavce.

■ Při řešení přiměřeného bydlení

Při vyhodnocování doplatku na bydlení ÚP ČR orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje otázku *přiměřeného bydlení*.⁵² Pokud je bydlení orgánem pomoci v hmotné nouzi posouzeno jako nepřiměřené, je *žadatel o dávku* povinen v rámci získání přiměřeného bydlení oslovit *obec*, ve které má trvalý pobyt či ve které se skutečně zdržuje s cílem nalezení přiměřeného bydlení. Obec je povinna žádost věcně posoudit. Pokud obec může žadateli nabídnout přiměřené bydlení, musí

50) Metodika prevence ztráty bydlení, VÚPSV, v. v. i., 2015, s. 19–20.

51) Sociální bydlení: Sociální práce na obci a vzdělanostní potřeby sociálních pracovníků obcí očima expertů, Shrnutí výsledků metody Delphi, VÚPSV, s. 7, 27.

52) Dle § 33 odst. 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

tak učinit. Pokud žadatel nabídku odmítne, sdělí obec tuto skutečnost orgánu pomoci v hmotné nouzi. Jestliže orgán pomoci v hmotné nouzi zjistí, že osoba nabídku obce přiměřeného bydlení bez vážného důvodu odmítla, nárok na doplatek na bydlení zamítne nebo odejme. *Jestliže obec takovou nabídku přiměřeného bydlení nemá a neučiní, je povinna vydat osobě písemné doporučení dalšího postupu.* Písemné doporučení od obce může například zahrnovat vlastní sociální práci, doporučení ke spolupráci s realitními kancelářemi v rámci působnosti ORP, sledování inzerci bytů a event. si inzerát podat, pokud to jde v regionu bezplatně. *Současně je obec povinna tuto skutečnost oznámit ÚP ČR.*

- [Při posuzování podmínek případů hodných zvláštního zřetele](#)

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. Při vyhodnocování ÚP ČR *případu hodného zvláštního zřetele*⁵³ žádá orgán pomoci v hmotné nouzi *pověřený obecní úřad* dle místa skutečného pobytu žadatele o doplatek na bydlení o informaci obsahující potřebné údaje k vyhodnocení podmínek nároku na doplatek na bydlení. U tohoto institutu se hodnotí, zda má osoba a osoby s ní společně posuzované spjatost s obcí⁵⁴ skutečného pobytu. *Obecní úřad je povinen orgánu pomoci v hmotné nouzi bezodkladně, nejdéle do 20-ti dnů odpovědět.* Rovněž je důležitá pro spolupráci *povinná zpětná vazba*⁵⁵ Úřadu práce ČR na pověřený obecní úřad dle místa skutečného pobytu, a to informací o přiznání či nepřiznání doplatku na bydlení (nejdéle do 20-ti dnů) *s podnětem k zahájení sociální práce za účelem řešení bytové situace této osoby.*

Problematiku upravuje Instrukce MPSV č. 7/2017.

- [Spolupráce při posuzování dávky Mimořádné okamžité pomoci \(MOP\) na splacení jistoty/kauce](#)

O tuto dávku může požádat klient ÚP ČR pro zaplacení tzv. kauce, čili jistoty.⁵⁶ Dávku lze získat zejména u přechodu do standardní formy bydlení a z důvodu prevence ztráty bydlení či snahy o eliminaci nárůstu počtu klientů žijících v substandardních a nestandardních formách bydlení. Orgán pomoci v hmotné nouzi před přiznáním MOP vyhodnocuje společně s žadatelem historii pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi a bydlení, zejména situace a okolnosti, za kterých se klient v minulosti stěhoval, případně využíval jinou než standardní formu bydlení. Pokud by si klient o tuto dávku žádal opakovaně, měl by se ÚP ČR zabývat důvody vedoucími k ukončení nájemní smlouvy u standardní formy bydlení. V rámci sociální práce je vhodné komunikovat s majitelem bytu o možnosti uzavření nájemní smlouvy a nastěhování do standardního bytu bez kauce.

Kauce je za určitých podmínek vratná a často se jedná o jedinou možnost vstupu do standardního bydlení.⁵⁷ GR ÚP ČR k zákonu o pomoci v hmotné nouzi metodicky nastavilo, že se MOP na kauci poskytuje maximálně do výše dvojnásobku v místě obvyklého nájemného.

Možnosti spolupráce dalších aktérů:

- **sociální služby** (síťování), které se zaměřují na konkrétní životní situace (např. dluhovou problematiku, sociálně aktivizační služby pro rodiny, dobrovolnictví atd.) – sociální pracovníci by měli mít k dispozici kompletní výčet různých poskytovatelů odborného poradenství, sociálních služeb, sociálních podniků, komunitních center a občanských poraden. Síťování nemusí sloužit pouze pro samotné sociální pracovníky při řešení situací jejich klientů, ale i pro strategické a komunitní plánování obce. Konkrétní příklady fungování spolupráce sociálních pracovníků obec-

53) § 35a) odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

54) § 33c) odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

55) § 35a) odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

56) § 2254 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

57) Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 2254) umožňuje majitelům bytů požadovat kauci až do výše trojnásobku měsíční výše nájemného. Po skončení nájemního vztahu si ji majitel může ponechat pouze ze zákonných důvodů, zejména pro dluhy na nájemném.

ních úřadů a neziskových organizací (služeb) můžeme nalézt např. na webu sociálního bydlení v sekci: Dobrá praxe v ČR;⁵⁸

- **majitelé bytů** (bytového odboru, SVJ, bytového družstva) v případě informace o možném dluhu na nájemném nebo možných sousedských problémech;
- **Agentura pro sociální začleňování**,⁵⁹ která v rámci projektu Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám nabízí unikátní komplexní nástroj a odborné konzultace směřující k sociálnímu začleňování;
- **poskytovatelé energií prostřednictvím trojstranného kontraktu**, který lze sjednat mezi daným poskytovatelem energií, obcí/městskou částí/magistrátem, kontaktním pracovištěm Úřadu práce ČR a hlavně klientem. Na základě tohoto kontraktu si výše uvedené osoby či instituce mohou sdílet zasmluvněné citlivé údaje, např. údaje o platební historii, údaje o finančních úhradách či údaje z individuálního plánu podpory. Toto zasmluvnění může pomoci k hlubší spolupráci těchto aktérů s cílem snížit dluh klienta u energetické společnosti, vyjednání splátkového kalendáře nebo vytvoření nové smlouvy i přes zadlužení jedince u energetiky;
- **věřitelé případných dluhů** – řešení dané situace, sjednání splátkových kalendářů atd.;
- **se sociálními pracovníky v nemocnicích a zdravotně sociálními pracovníky** – např. při poskytování krizového lůžka, při propuštění klienta z nemocnice atd.

Příklad:

V Brně se např. jako jedna z možností prevence proti zadlužení u energetických společností využívá mimořádné vyúčtování. Zákazník může zjistit, kolik je v daný okamžik na jeho faktuře účtováno za odběr energie a mít tak přesný přehled o vlastním hospodaření s energiemi. Nemusí tedy čekat na roční vyúčtování a být tak zaskočen vyšší položkou. Mimořádné vyúčtování se využívá i při přepisu služeb, změně dodavatele či změně odběrného místa. Možnost mimořádného vyúčtování nabízí většina významných poskytovatelů energií. Je však dobré vědět, že služba bývá zpoplatněna.

- **obecní samospráva a bytový odbor obecního úřadu** ve smyslu propagace a vysvětlování systému sociálního příp. dostupného bydlení a metodické kultivace systému sociálního bydlení v obci. Nicméně mezi experty panuje názor, že na sociálním pracovníkovi by neměla být samotná obhajoba tohoto systému. Ta leží na bedrech centrálních řídicích orgánů. Nutno však k tomu říci, že v současných legislativních podmínkách obzvláště ve velkých městech je mnohdy pro sociálního pracovníka velice obtížné vstoupit do přímého jednání se samosprávnou či zaměstnanci jiných odborů.⁶⁰
Sociální pracovník se při realizaci sociálního bydlení většinou stává „prostředníkem“ mezi klientem a pracovníky bytového odboru či správci bytového fondu. Z tohoto důvodu by měl mít možnost aktivně usilovat o podíl na vytváření podmínek přidělování a užívání sociálních bytů, stanovování posuzování nároků osob/domácností na sociální byt a s tím souvisí i možnost podílet se na rozhodování o přidělení sociálního bytu a zprostředkovávat spolupráci různých odborů;
- **sousedí a místní komunita** a to s cílem předcházení případným konfliktům; může působit také na správce bytového fondu a majitele a v rámci komunitního plánování v obci působí na dostupnost sociálních služeb v lokalitě.⁶¹

58) <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydeni/prikklady-dobre-praxe/2-uncategorised/128-spoluprace-s-neziskovymi-organizacemi>

59) <https://www.socialni-zaclenovani.cz/>

60) Sociální bydlení: Sociální práce na obci a vzdělanostní potřeby sociálních pracovníků obcí očima expertů, Shrnutí výsledků metody Delphi, VÚPSV.

61) Sociální bydlení: Sociální práce na obci a vzdělanostní potřeby sociálních pracovníků obcí očima expertů, Shrnutí výsledků metody Delphi, VÚPSV.

Vztahy klientů se sousedy se zabývá **door management** (tzv. management dveří), což je významný aspekt sociální práce v sociálním bydlení, jež se zaměřuje na užívání soukromých a společných prostor klientem a vliv tohoto na jeho vztahy se sousedy. Dveře jsou v kontextu door managementu symbolem představujícím předěl mezi soukromým a společným prostorem, prostřednictvím kterého může klient získat soukromí, pocit bezpečí a existenční jistotu. Zabydlení v sociálním bytě představuje pro klienty zásadní změnu. Čím déle byla daná domácnost mimo standardní bydlení, resp. žila v prostředí substandardního bydlení, případně byla bez střechy, tím může být tato změna náročnější a proces dlouhodobější. Dochází totiž ke změně celého referenčního rámce, který byl dříve vytvořen, a je třeba si na nové prostředí a nové situace zvyknout a bezpečně v nich fungovat.⁶²

Příklad:

*V Kadani organizují **setkání s lidmi žijícími na tamních sídlištích** ve stylu takzvané „World Café“, tedy moderované diskusi. Kavárníci – moderátoři, zpravidla zástupci města, zapisují inovativní nápady a stížnosti občanů. Základní okruhy k diskusi jsou: co se vám na sídlišti líbí, co se vám naopak nelíbí a co jste sami ochotni pro zlepšení udělat. Následně se k sesbíraným podnětům vyjádří starosta, další volení zástupci obce, případně zástupci jednotlivých odborů obecního úřadu a domluví se způsob řešení. Občané mají možnost se podílet na řešení různých problémů a vedení města má důležitý přehled o dění v obci a zároveň možnost prezentovat a komunikovat s obyvateli i takové záležitosti, jako je sociální bydlení. Debata na způsob „World Café“ vznikla v Kadani ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování a koná se dvakrát ročně, zpravidla na jaře a na podzim. Akce se aktivně účastní místní neziskové organizace mimo jiné i jako organizátoři doprovodného programu pro děti.*

Příklad:

Např. v Ostravě vytvořili za účelem vzniku lokální koncepce sociálního bydlení pracovní skupiny zaměřené tematicky: k údržbě a rozvoji bytového fondu, ke krizovému, sociálnímu a dostupnému bydlení. Díky výše zmíněným skupinám vznikl akční plán na implementaci koncepce sociálního bydlení a realizovat se bude s pomocí pracovní skupiny sociálního bydlení. Vše je organizováno Odborem sociálních věcí a zdravotnictví a odborem majetkového magistrátu města. Ve skupině jsou zastoupeny kromě odborů městských částí a magistrátu i místní neziskové organizace, Agentura pro sociální začleňování, Ostravská univerzita, ale např. i ČEZ a. s.

Ochrana osobních údajů a sdílení informací

Pokud hovoříme o vzájemné spolupráci v rámci řešení prevence ztráty bydlení, poskytování sociálního bydlení, bytové situací a dalších nepříznivých sociálních situací klientů, je nutné vědět, kdy a za jakých podmínek mohou sociální pracovníci získávat, nakládat a příp. poskytovat osobní a citlivé údaje třetím osobám. Níže představujeme základní zásady:

Zákonné důvody pro získávání a nakládání s osobními údaji

U osobních údajů vždy rozlišujeme, zda jde o **zákonný důvod** a zda uvedený státní orgán má zákonnou povinnost tyto údaje požadovat.

62) Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV 2019, sešit 3, s. 7.

Pro činnosti sociální práce s osobou má sociální pracovník **obecního a krajského úřadu a Úřadu práce ČR zákonný důvod** (tj. sociální práce je vykonávána podle zákona o sociálních službách, popř. podle zákona o pomoci v hmotné nouzi) to v praxi znamená, že **vést údaje je možné bez souhlasu klienta. Pro údaje do Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka (SZSP)** také platí, že jde o zákonné zpracování, tj. **zpracování bez souhlasu osoby**. Vlastní přístupový login je v pořádku, i když se jedná pouze o část z celkového zabezpečení, avšak pro tuto dílčí část je vlastní login dostatečnou ochranou.

Co se týká **údajů o třetích osobách** ve SZSP i v písemném spise sociálního pracovníka **je možné vést je také bez souhlasu**, protože se jedná o údaje poskytnuté dobrovolně klientem a jsou vedeny zákonným způsobem a ze zákonného důvodu. Sociálním pracovníkům je ale **doporučováno minimalizovat osobní údaje třetích osob** ve spise a zároveň vůbec nemít údaje o zdravotním stavu klientů.

To v praxi znamená, že pokud se jedná o případy, které řeší sociální pracovník v rámci činností sociální práce v přenesené působnosti, a to včetně potřebné dokumentace, pak se jedná o zákonnou povinnost, proto není nutné mít klientův souhlas.

Předávání informací v rámci vzájemné spolupráce s jinými subjekty při řešení nepříznivé sociální situace

Mezi sociálními pracovníky

Spolupráce a výměna informací o řešení nepříznivých sociálních situací klientů v rámci prevence ztráty bydlení, ale i při poskytování podpory v sociálním bydlení **mezi sociálními pracovníky obecních úřadů v přenesené působnosti a sociálními pracovníky jiných orgánů** a institucí (ÚP ČR, OSPOD, NNO, atd.) **je ukotvena v zákoně o sociálních službách §92.**⁶³ (Toto zákonné ustanovení se týká pouze poskytování informací mezi sociálními pracovníky ve vztahu k obecnímu úřadu v přenesené působnosti, nikoliv mezi sociálními pracovníky ve všech institucích).

Pracovníci na úseku sociální práce (zákon o sociálních službách a zákon o pomoci v hmotné nouzi) evidují ve spise **i osobní údaje o rodinných příslušnících, popř. o dalších osobách** blízkých klientovi. Jedná se o osobní údaje, které v rámci zakázky sdělil klient. Některé tyto osobní údaje mohou zasahovat i do oblasti citlivých údajů (např. žije s družkou paní Janou Novákovou, která je invalidní důchodkyně). **Zde se nevyžaduje souhlas s jejich získáním**, jedná se o údaje potřebné pro výkon činností sociální práce tedy zákonnou povinnost, **avšak pokud by je z nějakého důvodu požadovala třetí osoba je nutné si písemný souhlas vyžádat.**

V rámci spolupráce s jiným odborem úřadu

V rámci předávání informací při řešení nepříznivé sociální situace klientů **mezi pracovníky napříč odbory obecních úřadů** (např. sociální odbor s bytovým odborem, odborem životního prostředí atd.) **souhlas s předáváním osobních údajů však již nutný je.**

63) Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) zajišťuje osobě, které není poskytována sociální služba, a je v takové situaci, kdy neposkytnutí okamžité pomoci by ohrozilo její život nebo zdraví, poskytnutí sociální služby nebo jiné formy pomoci, a to v nezbytném rozsahu; místní příslušnost se řídí místem trvalého nebo hlášeného pobytu osoby,
- b) koordinuje poskytování sociálních služeb a poskytuje odborné sociální poradenství osobám ohroženým sociálním vyloučením z důvodu předchozí ústavní nebo ochranné výchovy nebo výkonu trestu, osobám, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, a osobám, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností; přitom spolupracuje se zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, s Vězeňskou službou České republiky, Probační a mediační službou České republiky, správními úřady a územními samosprávnými celky,
- c) na základě oznámení poskytovatele zdravotních služeb²⁵) zjišťuje, zda je nezbytné poskytnout osobě umístěné ve zdravotnickém zařízení služby sociální péče a zprostředkovává možnost jejich poskytnutí; v případě, že nelze služby sociální péče osobě poskytnout, sděluje neprodleně tuto skutečnost poskytovateli zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení je osoba umístěna,
- d) na území svého správního obvodu koordinuje poskytování sociálních služeb a realizuje činnosti sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování osob; přitom spolupracuje s krajskou pobočkou Úřadu práce a krajským úřadem.

Dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů je nutné citlivě nakládat s osobními údaji klientů. Vzhledem k prevenci předcházení dluhům je vhodné propojit bytový a sociální odbor co se sdílení informací týče. V souladu s Doporučeným postupem MPSV č. 1/2018 k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, který vzájemné sdílení informací mezi jednotlivými útvary úřadu podporuje, ovšem na základě předem uděleného souhlasu klienta (nájemce).

Náležitosti souhlasu

V souhlasu s předáváním informací **musí být jasně uveden účel**, tzn. souhlas je udělen ke konkrétnímu kroku), který ale lze napsat dostatečně široce (dá se rozfázovat). **V souhlasu** s předáváním osobních údajů musí být také **přesně specifikovány subjekty**, kterým budou za konkrétním účelem informace předávány. Pro jeden konkrétní účel je možné udělit souhlas s předáváním informací **více subjektům**.

Příklad:

V rámci spolupráce mezi bytovým a sociálním odborem např. při prevenci ztráty bydlení nájemců/klientů, může být tento **souhlas uveden již v příloze nájemní smlouvy** – nesmí být ale ukotven přímo ve smlouvě. Stejně tak by mohli postupovat **i majitelé bytů** – mohou mít uvedeno v příloze smlouvy, že v případě neplnění finančních i nefinančních závazků nájemního vztahu bude podán podnět sociálnímu odboru za účelem prevence ztráty bydlení.

5. NÁSTROJE PODPORY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

V poslední kapitole představujeme nástroje pro podporu sociálního bydlení a to jak nástroje obcí v rámci přenesené i samostatné působnosti, tak také finanční nástroje v oblasti bytové a sociální politiky.

Nástroje obcí v přenesené působnosti

Nástroji obcí v přenesené působnosti mohou být:

- stavební dozor a zvláštní pravomoci stavebního úřadu
- ochrana veřejného zdraví

Stavební dozor a zvláštní pravomoci stavebního úřadu

Stavební úřad kontroluje stavebně-technický stav stavby, a to každé stavby, nejen stavby pro bydlení. Tuto povinnost má stanovenou v § 132 stavebního zákona, kde podle odst. 1 a 2 vykonávají stavební úřady soustavný dozor nad zajišťováním ochrany veřejných zájmů, ochrany práv a oprávněných zájmů právnických a fyzických osob a nad plněním jejich povinností vyplývajících z tohoto zákona a právních předpisů vydaných k jeho provedení. Stavební úřad je oprávněn ve veřejném zájmu provádět **kontrolní prohlídky stavby, nařizovat neodkladné odstranění stavby, nařizovat nutné zabezpečovací práce na stavbě, nařizovat nezbytné úpravy na stavbě, stavebním pozemku nebo na zastavěném stavebním pozemku, nařizovat provedení udržovacích prací, nařizovat vyklizení stavby a ukládat opatření na sousedním pozemku nebo stavbě.**⁶⁴

Nejčastějšími závadami staveb pro bydlení či ubytoven jsou závady bezpečnostní, požární, hygienické, zdravotní nebo provozní a závady, které se projevují především výskytem plísní, mnohdy také trhlinami v konstrukcích stavby atd. V případě, že dochází ke znehodnocení stavby a znemožnění jejího bezpečného užívání, je chyba na straně vlastníka stavby, který neprovádí její řádnou údržbu.

Provádění řádné údržby stavby patří mezi základní povinnosti vlastníka stavby⁶⁵ a jejich neplnění je klasifikováno jako přestupek, za který může být udělena pokuta až do výše 200 000 Kč.⁶⁶

Ochrana veřejného zdraví

Orgány veřejného zdraví jsou Ministerstvo zdravotnictví – hlavní hygienik a Krajské hygienické stanice. Ty vystupují jako **dotčený orgán státní správy v řízeních**, která stavební úřad vede ve věci vadného stavu stavby, dotýká-li se taková záležitost také veřejného zájmu na ochraně veřejného zdraví – základní požadavky vyhlášky č. 268/2009 Sb. – ochrana zdraví osob a zvířat, zdravých životních podmínek a životního prostředí (zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů), ochrana proti hluku (nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací); **schvalují provozní řády ubytovacích zařízení a provádějí deratizaci, dezinfekci a ochrannou dezinfekci.**⁶⁷

64) Metodika nevyhovujícího bydlení, MPSV 2019.

65) § 154 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

66) Metodika nevyhovujícího bydlení, MPSV 2019, s. 25.

67) Metodika nevyhovujícího bydlení, MPSV 2019 s. 23.

Nástroje obcí v samostatné působnosti

Mezi nástroje samosprávy můžeme zmínit např.:

- programy rozvoje obce
- plány rozvoje sociálních služeb
- přístup k obecnímu bytovému fondu
- dotační programy využitelné pro sociální bydlení a terénní práci

Programy rozvoje obce jsou střednědobé i dlouhodobé dokumenty koordinující veřejné i soukromé aktivity demografického, ekonomického, sociálního, kulturního i ekologického charakteru na území obce. Jedná se o realizaci péče obce v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi o vytvoření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, a to především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. V oblasti bytové politiky zde obce mohou zařadit sociální bydlení jako netržní segment bytového fondu, zamezení prostorové segregace nediskriminační bytovou politikou, zprůhlednění systému podnájmu obecních bytů, uvědomění si a řešení rizik prodeje staveb ve vlastnictví obce v lokalitách, které jsou sociálně vyloučené nebo zde toto potencionální riziko hrozí.⁶⁸

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je dokument, který obsahuje cíle, priority, výhled na rozsah a financování sociálních služeb na území obce či kraje a poskytuje přehledné informace jak pro poskytovatele sociálních služeb, tak jejich uživatele i ostatní občany. Důležitý je především sám proces vzniku, který probíhá při zastoupení tří hlavních složek: zadavatele (veřejné správy), poskytovatelů sociálních služeb a zástupců jejich uživatelů. Tento dokument zpracovává především kraj pro své území a může jej zpracovat také obec nebo mikroregion nebo svazek obcí. Obcím se však doporučuje vytvoření tohoto plánu a to s ohledem na zajištění potřeb poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území (dle zákona o sociálních službách). Nejrozšířenější metodou střednědobého plánování v sociálních službách je komunitní plánování, jejímž společným cílem je zajištění dostupných kvalitních sociálních služeb, ale i jiných veřejných služeb.⁶⁹

Přístup k obecnímu bytovému fondu

Obci dle ustanovení § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích přísluší, aby v rámci své samostatné působnosti ve svém územním obvodu pečovala v souladu s místními předpoklady a zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Zákon o obcích v tomto ustanovení uvádí, že jde mimo jiné o uspokojování potřeby bydlení. Obec toto může realizovat různými způsoby mimo jiné v závislosti na rozpočtových a majetkových možnostech obce – např. nájemní bydlení v bytech ve vlastnictví obce, územním plánem vytváření vhodných ploch pro výstavbu nájemních domů jiných investorů nebo výstavbu rodinných domů, zainvestování těchto ploch inženýrskými sítěmi, využívání dotačních titulů MMR a Státního fondu rozvoje bydlení atd.⁷⁰ V případě pronájmů bytů ve vlastnictví obce se doporučuje vydání písemných pravidel pro přidělování těchto

68) Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, MV, s. 31–33.

69) Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, MV, s. 34–37.

70) Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, MV, s. 38–46.

bytů, která přispívají k transparentnosti při nakládání s bytovým fondem obce a k informovanosti občanů, jak o přidělení bytu požádat a jak bude obec při přidělení rozhodovat. Pravidla musí být v souladu se zákonem a jinými právními předpisy a zejména mít nediskriminační charakter.⁷¹

[Dotační programy využitelné pro sociální bydlení](#) mohou obce využít na výstavbu či rekonstrukci podporovaných bytů. Více informací o možnostech čerpání dotací je obsaženo výše, v podkapitole **Podpora bytové politiky zaměřené na sociální bydlení**.

[Pronájem obecních bytů](#)

V případě pronájmu obecních bytů se jedná o tzv. zbytkovou kompetenci rady obce. Ta zabezpečuje rozhodování ostatních záležitostí patřících do samostatné působnosti obce, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce nebo pokud si je zastupitelstvo obce nevyhradilo. Rada obce může tyto pravomoci zcela nebo zčásti svěřit také starostovi nebo obecnímu úřadu.⁷² V obci, kde se rada obce nevolí, vykonává její pravomoc starosta.⁷³

Obce mají povinnost zveřejnit záměr (záměr obce disponovat s obecní nemovitostí) po dobu nejméně 15 dnů před rozhodnutím v příslušném orgánu obce vyvěšením na úřední desce obecního úřadu tak, aby se k němu mohli zájemci vyjádřit a předložit své nabídky. Tato povinnost ale v případě pronájmů bytů neplatí.⁷⁴ Pokud obce vlastní byty, měly by vydat také pravidla při přidělování těchto bytů. Dozor a kontrolu v oblasti přidělování bytů provádí Ministerstvo vnitra.

Podpora bytové politiky zaměřené na sociální bydlení

Dle Koncepce bydlení ČR do roku 2020 schválené vládou usnesením č. 524/2011 jsou základními cíli:

- zajištění dostupnosti přiměřeného bydlení
- vytváření stabilního prostředí pro oblast bydlení
- trvalé zvyšování kvality bydlení

Finanční podpora z rozpočtu MMR se řídí dle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů. Státní fond rozvoje bydlení se řídí zákonem č. 211/2000 Sb. o Státním fondu rozvoje bydlení a o změně zákona č. 171/1991 Sb.⁷⁵

Ministerstvo pro místní rozvoj a Státní fond rozvoje bydlení disponují řadou dotačních a úvěrových titulů, které řeší problematiku bytové výstavby, oprav a rekonstrukcí bytového fondu, i když objemy finančních prostředků jsou omezené. Zároveň platí, že tyto nástroje pravidelně reagují na nově vznikající potřeby a technicky se jim přizpůsobují. V rámci MMR se jedná např. o:

[Program Výstavba](#)

Dotačně-úvěrový program Výstavba je programem Ministerstva pro místní rozvoj, který dne 15. 4. 2019 odsouhlasila vláda ČR. Program vznikl v reakci na kritickou situaci nedostatku sociál-

71) Ministerstvo vnitra, odbor veřejné správy, dozoru a kontroly, květen 2018.

72) § 102 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

73) § 99 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

74) § 39 odst. 1 a 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

75) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. MPSV, 2016, s. 70.

ního bydlení v mnoha regionech ČR a rostoucí míru nedostupnosti bydlení, která se dotýká stále širší vrstvy obyvatel ČR. Cílem programu je, v kontextu chybějícího zákona o sociálním bydlení, zvýšit dostupnost bydlení formou vytvoření nájemního bytového fondu dostupného a sociálního bydlení. Program bude financován prostřednictvím Státního fondu rozvoje bydlení, který umožní kombinaci dotací a výhodných nízkouročených úvěrů, včetně úvěrů komerčních.

Obce, které se na dobrovolné bázi do programu zapojí, budou moci využívat nájemní fond z programu Výstavba na základě vlastních, lokálních potřeb pro následující skupiny obyvatel či domácností:

- osoby/domácnosti, u kterých došlo k tržnímu selhání v oblasti bydlení;
- středně příjmové osoby/domácnosti;
- domácnosti tvořené veřejně prospěšnými nebo v lokalitě nedostatkovými profesemi (např. lékaři, učitelé, policisté), jedná se o tzv. dostupné bydlení ve veřejném zájmu.

Rozložení nově vzniklého nájemního bytového fondu je tak ponecháno v diki jednotlivých obcí, které na základě znalosti lokálních potřeb samy zvolí prioritní skupiny obyvatel s tím, aby byla poskytnuta pomoc potřebným a zároveň docházelo k udržení či rozvoji kvality veřejných služeb. Záměrem ministerstva je, aby se prostřednictvím mísení různých sociálních skupin v daném objektu a lokalitě předcházelo vzniku vyloučených lokalit.⁷⁶

Program Podpora bydlení:⁷⁷

- **Podprogram Technická infrastruktura** – cílem podpory je rozšířit nabídku zainvestovaných pozemků pro následnou výstavbu rodinných domů nebo bytových a rodinných domů. Výše dotace pro obec je 80 tis. Kč na 1 pozemek zainvestovaných z podprogramu, na kterém vzniknou rodinné nebo bytové domy.
- **Podprogram Podpora výstavby podporovaných bytů** – cílem podprogramu je vznik podporovaných bytů na území České republiky sloužících k poskytování sociálního bydlení pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z jejich nepříznivé sociální situace – věk, zdravotní stav.
- **Podprogram Bytové domy „bez bariér“** – cílem podpory je zkvalitnění bytového fondu odstraněním bariér při vstupu do domu a do výtahu a výstavbou výtahů v domech, které jím nejsou vybaveny a u kterých jsou k tomu stavebně technické předpoklady.

Program Podpora bydlení v oblastech se strategickou průmyslovou zónou:⁷⁸

- **Podprogram Výstavba bytů v oblastech se strategickou průmyslovou zónou** – cílem podprogramu je podpořit rozvoj nájemního bydlení v území dotčeném působením velkého investora s rychle rostoucí nabídkou pracovních příležitostí. Zvýšení počtu nájemních bytů určených pro trvalé bydlení přispěje ke zlepšení životních podmínek v obcích, které se bez potřebné infrastruktury potýkají s nadměrným přílivem pracovní síly. Disponibilní nájemní byty umožní i nárůst trvale bydlících obyvatel s dopadem na rozpočty místních samospráv, kterým se tak rozšíří možnosti ke zvyšování bezpečnosti, ke zlepšování životního prostředí a k dalšímu rozšiřování potřebných služeb pro své občany.

76) <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB7FJGYPV>
<https://www.mmr.cz/cs/Ostatni/Web/Novinky/Problem-socialniho-bydleni-musime-resit-ihned>
<https://www.mmr.cz/cs/Ostatni/Web/Novinky/V-obcich-se-zacnou-stavet-byty-MMR-pristi-tyden-s>
<https://www.mmr.cz/cs/Ostatni/Web/Novinky/Program-VYSTAVBA-dostal-od-vlady-zelenou>

77) <http://mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Bytova-politika/Programy-Dotace>

78) <https://mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-bydleni/program-podpora-bydleni-v-spz-2020>

- **Podprogram Výstavba technické infrastruktury v oblastech se strategickou průmyslovou zónou** – cílem programu je podpořit nabídku zainvestovaných pozemků pro následnou bytovou výstavbu v území dotčeném působením velkého investora. Jedná se o území, kde dochází k disproporcii mezi rychle rostoucí nabídkou pracovních příležitostí a nízkou nabídkou trvalého bydlení. Zvýšení počtu bytů v bytových či rodinných domech přispěje ke zvýšení počtu trvale hlášených obyvatel, snížení dojíždky za prací a omezení přechodného ubytování. Dojde tak ke zlepšení životních podmínek v obcích, které se bez potřebné infrastruktury potýkají s nadměrným přílivem pracovní síly. Zvýšení nabídky zainvestovaných pozemků přispěje k nárůstu trvale bydlících obyvatel s dopadem na rozpočty místních samospráv, kterým se tak rozšíří možnosti ke zvyšování bezpečnosti, ke zlepšování životního prostředí a k dalšímu rozšiřování potřebných služeb pro své občany.

Finanční podpora z Evropské Unie (EU) zahrnuje **Integrovaný regionální operační program (IROP) pro období 2014–2020**. Pro programové období 2014–2020 má Česká republika k dispozici z evropských fondů částku přibližně 20,5 mld. eur. Centrum pro regionální rozvoj ČR bylo rozhodnutím ministryně pro místní rozvoj č. 69/2014 ze dne 30. dubna 2014 pověřeno plněním úkolů v tomto programu. Program je zaměřen na podporu silnic, dopravy, IZS, sociální integrace, sociálního podnikání, zdravotnictví, vzdělávání, zateplování, kulturu, eGovernment, územní rozvoj a CLLD.⁷⁹

Podpora sociální práce

Financování sociální práce

Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje **Příspěvek na výkon sociální práce formou dotace ze státního rozpočtu**. Cílem poskytnutí příspěvku je zajištění garance výkonu sociální práce v přenesené působnosti pomocí financování části sociální práce a koordinace poskytování sociálních služeb, které vykonávají krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou nebo přenesenou působností.

Od roku 2015 MPSV také poskytuje příspěvek na výkon sociální práce (s výjimkou sociálně právní ochrany dětí) formou dotace ze státního rozpočtu krajům, hl. m. Praze, obcím s rozšířenou působností a obcím s pověřeným úřadem jako účelově vázanou nenárokovou dotaci. Ta je určena na financování výkonu sociální práce v přenesené působnosti podle § 92–93a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a podle § 63–65a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Výše dotace se během pěti let vyvíjela, podporovanými výdaji jsou zejména platy sociálních pracovníků, náklady na jejich další vzdělávání a supervize. Dále MPSV dotací podporuje výkon činností sociální práce v terénu i bezpečnost sociálních pracovníků. Z dotace lze hradit cestovné, ochranné prostředky, SOS zařízení a tablety nebo chytré telefony umožňující poskytovat základní sociální poradenství a vyhledávat potřebné informace v terénu. Naopak nastal odklon od financování provozních nákladů a vybavení kanceláří, které si obce a kraje mohou hradit z jiných zdrojů, např. z již zmíněného příspěvku na výkon státní správy nebo z rozpočtového určení daní.

MPSV si uvědomuje důležitost sociální práce a proto od roku 2016 realizuje projekt **„Systémová podpora sociální práce v obcích“**, jehož cílovou skupinou jsou především sociální pracovníci obecních úřadů, protože hlavním účelem projektu je koordinace a ověření metodické role výkonu sociální práce obecními úřady v rámci přenesené působnosti MPSV. Od roku 2017 spolupracoval

79) Více informací na: <http://irop.mmr.cz/cs/>

projekt s 15 vybranými obcemi, které na dobu dvou let získaly finanční prostředky na nové sociální pracovníky a jejich vzdělávání a supervizi. V rámci této spolupráce byly jednak uspořádány tematické workshopy a zahraniční cesty, jednak vydávány publikace – Zpravodaje sociální práce. Projekt MPSV se podařilo prodloužit do června 2021, takže budou realizovány další workshopy, konference, kazuistické semináře či metodická školení/semináře, tedy prostor pro cílovou skupinu projektu k předávání informací, podnětů a především sdílení zkušeností mezi sociálními pracovníky navzájem.

Záměrem MPSV je prostřednictvím výše uvedených forem podpory optimalizovat výkon činností sociální práce na obecních úřadech tak, aby mohly být včas řešeny i ty potřeby občanů, které souvisejí s rizikem eskalace sociálně patologických jevů v dané lokalitě, a jejichž řešení, pokud je odkládáno, stojí nakonec obecní úřady větší úsilí a finanční náklady (např. potírání kriminality, zajišťování bezpečnosti občanů apod.).

Programy Ministerstva vnitra zaměřené na prevenci:

- **Program Asistent prevence kriminality** – nejžádanější projekt programu Prevence kriminality realizovaný v sociálně vyloučených lokalitách, který má prokazatelně pozitivní výsledky a dopady na zvýšení veřejného pořádku a bezpečí v problémových lokalitách a na zaměstnanost dlouhodobě a obtížně zaměstnatelných osob včetně Romů. Asistenti působí pozitivně na snížení počtu spáchaných trestných činů a přestupků (obecně protiprávního jednání) v sociálně vyloučené lokalitě, spolupracují s obecní policií i PČR.⁸⁰
- **Program Domovník preventista** – pomáhá řešit stávající neutěšenou situaci v oblasti správy bytového fondu obce, zejména v sociálně vyloučených lokalitách, a současně výrazně napomáhá zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku v dané lokalitě tzv. „řízenou samosprávou“ domu. Projekt zároveň pomáhá řešit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných.⁸¹

Financování sociálních služeb

Financování sociálních služeb je z velké míry zajišťováno čerpáním finančních prostředků ze státního rozpočtu, z další části pak pomocí ostatních veřejných či soukromých zdrojů. Je tak závislé na každoročním stanovení a alokaci finančních prostředků ve státním rozpočtu.

80) <http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx>
<http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>

81) <https://prevencekriminality.cz/kategorie/domovnik-preventista/>

V této metodice jsme se zaměřili na spolupráci orgánů veřejné správy a dalších významných ak-térů při realizaci a poskytování sociálního bydlení a řešení bytové problematiky obecně. Právě úspěšná spolupráce těchto aktérů a využívání současných nástrojů, které máme k dispozici, je klíč-ová i v souvislosti s absencí zákona o sociálním bydlení. Pevně věříme, že tento text byl užitečný pro mnohé z Vás, kteří řešíte sociální bydlení nebo bytovou problematiku na různých úrovních.

Příloha č. 1 – Možnosti využití dalších dotačních titulů ze státního rozpočtu

Příloha č. 2 – Projekt Podpora sociálního bydlení

Příloha č. 1 Možnosti využití dalších dotačních titulů ze státního rozpočtu

Níže představujeme další možnosti získání finanční prostředků ze státního i evropského rozpočtu v oblasti zaměřené na podporu bydlení, a to jak na výstavbu či rekonstrukci bytového fondu, tak na podporu sociální a terénní práce při poskytování sociálního bydlení.

■ **Úřad vlády**

Program podpora terénní práce

Program Úřadu vlády ČR je určen na výdaje spojené se zajištěním a realizací terénní práce v so-ciálně vyloučených romských lokalitách a lokalitách nebo komunitách, kterým sociální vyloučení hrozí. Dotaci lze čerpat na zabezpečení pracovního místa a činnosti terénního pracovníka nebo terénního sociálního pracovníka, kterého zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce, zřízená pro tyto účely. <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=942>

Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

Dotace ze státního rozpočtu na program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce se po-skytuje k financování výdajů spojených se zajištěním a realizací projektů, jež poskytují podporu a pomoc Romům s cílem předcházet sociálnímu vyloučení a odstraňovat jeho důsledky. <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=943>

■ **Ministerstvo životního prostředí**

Kotlíkové dotace na výměnu kotlů prostřednictvím krajů

Program známý jako „*kotlíkové dotace*“ je pro majitele *rodinných domů, kteří v rámci tohoto mohou žádat o finanční příspěvek na výměnu starých, neekologických kotlů na pevná paliva.* <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/kotlikove-dotace/>

Nová zelená úsporám

Program Nová zelená úsporám, v rámci kterého jsou podporovány energeticky úsporné rekon-strukce rodinných domů a bytových domů, výměna nevyhovujících zdrojů na vytápění a využívá-ní obnovitelných zdrojů energie.

[Výzva pro bytové domy](#) (výstavba bytových domů s velmi nízkou energetickou náročností; pod-pora na výstavbu zelených střech; podpora na využití tepla z odpadní vody; podpora na zpracová-ní odborného posudku, zajištění dozorové činnosti a měření průvzdušnosti obálky budovy).

[Výzva pro rodinné domy](#) (snižování energetické náročnosti stávajících rodinných domů – dotace na zateplení obálky budovy; výstavba rodinných domů s velmi nízkou energetickou náročností – dotace na výstavbu nových rodinných domů s velmi nízkou energetickou náročností a také změna dokončené budovy, která před zahájením změny nesplňuje definici rodinného domu; efektivní využití zdrojů energie – dotace na výměnu neekologického zdroje tepla, na výměnu elektrického vytápění za systémy s tepelným čerpadlem, na instalaci solárních termických a fotovoltaických systémů, na instalaci systémů nuceného větrání se zpětným získáváním tepla z odpadního vzduchu; podpora na využití tepla z odpadní vody; podpora na zpracování odborného posudku a zajištění měření průvzdušnosti obálky budovy).
<http://www.novazelenausporam.cz/>

Příloha č. 2 Projekt Podpora sociálního bydlení

Projekt „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“ si klade za cíl zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR a za tímto účelem poskytovat patřičnou metodickou podporu. Metodická a informační podpora je založena mimo jiné na mezinárodní spolupráci a přenosu dobré praxe, výzkumných aktivitách projektu a samozřejmě konzultacích s klíčovými aktéry problematiky. Ke zprostředkování metodické podpory ze strany MPSV je zřízeno **Kontaktní centrum**. K pilotnímu ověřování systému byla navázána úzká spolupráce MPSV s vybranými obcemi, kterým je poskytována podpora při vytváření a realizaci lokálních koncepcí sociálního bydlení. Jedná se o tyto obce: Brno, Chomutov, Jindřichův Hradec, Kadaň, Křižánky, Most, Ostrava, Otrokovice, Pardubice, Plzeň, Praha 7, Praha 14, Štětí, Velké Hamry, Veselíčko a Vír. Projekt přispívá k posílení kompetencí v poskytování sociálního bydlení a doprovodných služeb především v oblasti sociální práce na straně klíčových aktérů (ministerstva, obce, sociálně-zdravotní a bytové odbory městských /obecních úřadů, nevládní neziskové organizace, Úřad práce ČR, akademická sféra atp.)⁸² Součástí poskytované podpory jsou též webové stránky s informacemi o sociálním bydlení s adresou www.socialnibydeni.mpsv.cz.

Jak je již uvedeno výše, v rámci projektu otevřelo Ministerstvo práce a sociálních věcí [Kontaktní centrum](#) sociálního bydlení. Kontaktní centrum je stěžejní službou poskytovanou v rámci tohoto projektu. Jeho hlavním cílem je poskytovat informační a metodickou podporu:

- obcím, které pilotují své systémy sociálního bydlení ve spolupráci s projektem MPSV,
- ostatním obcím,
- veřejnosti,
- poskytovatelům sociálních služeb, neziskovým organizacím a všem dalším zájemcům o téma sociálního bydlení.

Obracet se na něj mohou občané, obce i neziskové organizace s dotazy a žádostmi o podporu a radu, jak postupovat při budování sociálního bydlení. Kontaktní centrum zájemcům poradí, jak nejlépe zavádět sociální bydlení, jakou formu zvolit, kde je možné získat finanční prostředky nebo jak efektivně hodnotit bytovou nouzi lidí, kteří žádají o sociální bydlení. Občané se dozvědí, na koho se obrátit, pokud mají problém s bydlením, a co jim nabízí stát a obce při řešení náročných životních situací, které jsou s bydlením spojené. K dispozici jsou metodické podklady a výsledky

82) <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/o-projektu/projekt-podpora-socialniho-bydeni>

analýz v oblasti sociální politiky a sociálního bydlení. Tyto aktivity jsou v souladu s implementací vládou schválené Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. Kontaktní centrum je možné oslovit těmito způsoby na e-mailové adrese socialni.bydleni@mpsv.cz nebo telefonicky na čísle +420 778 455 761.⁸³

83) <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/o-projektu/kontaktni-centrum>

Seznam zkratk

CLLD	Komunitně vedený místní rozvoj
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
IZS	Integrovaný záchranný systém
LDN	Léčebna dlouhodobě nemocných
MF	Ministerstvo financí
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NNO	Nestátní nezisková organizace
OPZ	Operační program zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dítěte
PČR	Policie České republiky
SVJ	Společenství vlastníků jednotek
SZSP	Standardizovaný záznam sociálního pracovníka
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
ZPHN	Zákon o pomoci v hmotné nouzi

Použité související zdroje

Použité související zdroje

FALTYSOVÁ, A. 2018, Sociální šetření v legislativě – Zpravodaj sociální práce č. 3/2018. Praha, 2018.

HRDINOVÁ, A. a kol. NA JEDNÉ LODI ANEB Jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti. Občanské sdružení Rozum a Cit. Praha, 2010.

Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016.

Metodika nevyhovujícího bydlení, MPSV, 2019.

Metodika prevence ztráty bydlení. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2015.

Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MPSV, 2019.

Sociální bydlení: Příprava projektu, Certifikovaná metodika, Fakulta architektury ČVUT, 2017.

Sociální bydlení: Sociální práce na obci a vzdělanostní potřeby sociálních pracovníků obcí očima expertů, Shrnutí výsledků metody Delphi, VÚPSV.

Strategie sociálního začleňování 2021–2030, MPSV, 2020.

Koncepce bydlení ČR do roku 2020 (revidovaná). Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Vyhlášky a zákony

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Všeobecná deklarace lidských práv, Čl. 25 odst. 1

Další dokumenty státní správy

Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, MV, 2009.

Doporučený postup č. 2/2017 pro sociální část Center duševního zdraví, MPSV, 2017.

Doporučený postup č. 1/2018 k realizaci činností sociální práce na pověřených obecních úřadech, obecních úřadech obcí s rozšířenou působností a krajských úřadech, MPSV, 2018.

Instrukce MPSV č. 7/2017 ke sjednocení postupu při aplikování zákona č. 98/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.